

Paper

Jeugdhulp 2021

April 2022

Jeugdhulp 2021

Over deze publicatie

In deze rapportage presenteert het CBS de voorlopige cijfers over jeugdhulp in 2021.

Jeugdhulp 2021

Inleiding

De gemeenten zijn verantwoordelijk voor hulp aan jongeren, dat is vastgelegd in de Jeugdwet (2014). Om de gemeenten bij de uitvoering ervan te ondersteunen is in de Jeugdwet een regeling opgenomen voor het ontsluiten van beleidsinformatie. De beleidsinformatie gaat over jeugdhulpgebruik en de inzet van jeugdbescherming en jeugdreclassering. Jeugdhulpaanbieders en gecertificeerde instellingen dienen hierover gegevens aan het CBS te verstrekken.

In deze rapportage staan de voorlopige resultaten over jeugdhulp in 2021. De resultaten over jeugdbescherming en jeugdreclassering worden in een aparte rapportage beschreven.

Jeugdhulp is gedefinieerd als de hulp en zorg aan jongeren en hun ouders bij psychische, psychosociale en/of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere, of opvoedingsproblemen van de ouders. Het CBS verzamelt alleen gegevens over jeugdhulp die direct aan de jeugdhulpverlener wordt vergoed door de gemeente, de zogenaamde zorg in natura. Gegevens over jeugdhulp die door de cliënt zelf wordt vergoed met een persoonsgebonden budget (PGB), worden verstrekt door de Sociale verzekeringsbank (SVB). Particuliere jeugdhulp, waarbij de hulp door de ouders zelf wordt betaald, valt buiten dit onderzoek.

0.0.1 Jongeren met jeugdhulp naar financieringsvorm¹⁾

		2017	2018	2019	2020	2021*
Totaal	aantal	407 245	417 765	430 990	423 400	449 685
Alleen zorg in natura	%	94,3	94,8	95,3	95,3	95,9
Alleen persoonsgebonden budget	%	1,8	1,6	1,5	1,6	1,3
Zowel zorg in natura als persoonsgebonden budget	%	3,8	3,5	3,2	3,1	2,7

Bron: CBS.

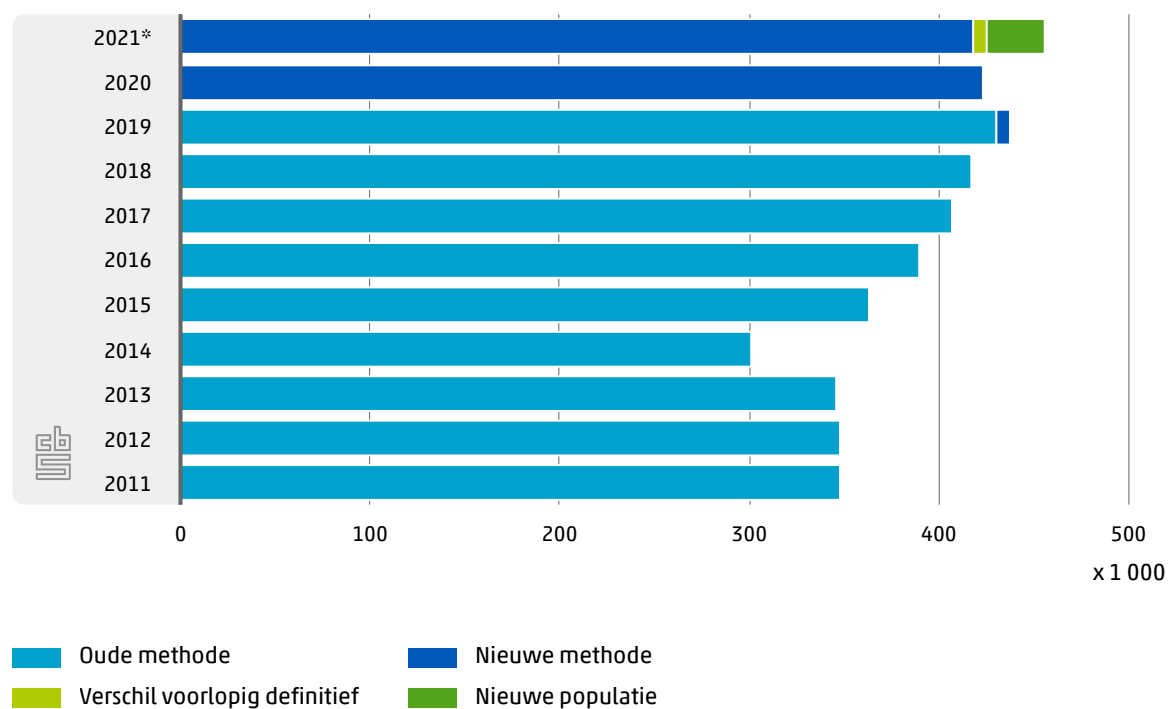
¹⁾ Personen van 0 tot en met 22 jaar.

Uit tabel 0.0.1 blijkt dat in 2021 bijna 450 duizend jongeren jeugdhulp hebben ontvangen. In 96 procent van de gevallen wordt de zorg direct door de gemeente aan de jeugdhulpverlener vergoed. Een klein deel van de jongeren met jeugdhulp, bijna anderhalf procent, maakte alleen gebruik van een PGB. Het aantal jongeren dat gebruik maakt van een PGB neemt de laatste jaren af.

0.1 Methodewijzigingen

Voor het vaststellen van het jeugdhulpgebruik heeft het CBS verschillende verbeteringen doorgevoerd bij de verwerking van de gegevens over 2020 en 2021. Dit betreft een verbeterde methode voor het berekenen van de definitieve cijfers over een verslagjaar en een uitbreiding van de populatie¹⁾. In figuur 0.1.1 is dit schematisch weergegeven.

0.1.1 Jongeren met jeugdhulp¹⁾

¹⁾ Personen van 0 tot en met 22 jaar.

Vanaf verslagjaar 2020 wordt bij het berekenen van de definitieve cijfers niet meer alleen gebruik gemaakt van de aangeleverde data over het eerste en tweede halfjaar van het verslagjaar, maar ook van de data over het eerste halfjaar van het daaropvolgende jaar. Het is namelijk gebleken dat de bestanden over het eerste halfjaar soms informatie over het voorafgaande jaar bevat die niet eerder was aangeleverd. Het gevolg van deze veranderde werkwijze is dat de jaarcijfers beter op elkaar aansluiten en dat het aantal waargenomen jongeren met jeugdhulp toeneemt. Uit een herberekening van de cijfers over 2019 inclusief de bestanden over het eerste halfjaar van 2020, blijkt dat het totale aantal jongeren met jeugdhulp in 2019, 1,6 procent hoger uitkomt.

Er bestaat geen centraal register van jeugdhulpaanbieders. Bij de aanvang van het onderzoek in 2015 heeft het CBS een lijst van jeugdhulpaanbieders gemaakt op basis van een uitvraag onder alle gemeenten van alle jeugdhulpaanbieders waarmee ze een contract hadden afgesloten voor het leveren van jeugdhulp. In de loop der jaren zijn jeugdhulpaanbieders afgevallen en hebben nieuwe aanbieders zich bij het CBS aangemeld. Er kwamen signalen dat deze lijst niet volledig was. Het CBS heeft daarom in het voorjaar van 2021 de lijst zo volledig mogelijk gemaakt door gebruik te maken van informatie van alle gemeenten over de aanbieders die iJW berichten hebben verstuurd in 2019 of 2020. Deze nieuwe jeugdhulpaanbieders leverden in 2021 jeugdhulp aan 31 duizend jongeren die niet al bij de reeds bekende jeugdhulpaanbieders jeugdhulp ontvingen. Het aantal jongeren met jeugdhulp stijgt daardoor met 7,4 procent. Van de totale, nu uitgebreide, populatie jeugdhulpaanbieders heeft ruim 90 procent een bestand aangeleverd over 2021²⁾.

Tenslotte is in figuur 0.1.1 voor 2021 een prognose opgenomen van de definitieve aantal jongeren met jeugdhulp in deze periode. Elk jaar blijkt dat de definitieve cijfers hoger uitvallen dan de voorlopige cijfers. Voor 2020 kwam het aantal jongeren met jeugdhulp in de definitieve versie 1,5 procent hoger uit dan in de voorlopige versie. Door het aantal jongeren met dit percentage te verhogen, ontstaat een betere raming. Op basis van deze opgehoogde cijfers verwachten we dat 456 duizend jongeren in 2021 jeugdhulp hebben gehad. Dat zou betekenen dat 1 op elke 9,7 jongere tot en met 22 jaar en 1 op de 7,5 jongeren tot en met 17 jaar jeugdhulp krijgt.

In het vervolg van deze rapportage zijn de aantallen over de jaren 2018 en 2019 volgens de oude methode weergegeven, 2020 volgens de nieuwe methode en 2021 volgens de nieuwe methode en de nieuwe populatie. Dit zijn ook de aantallen zoals het CBS die op StatLine presenteert³⁾. De aantallen over 2021 zijn dus de voorlopige resultaten, weergegeven met een *, zonder de eerdergenoemde prognose.

De gegevens van de SVB over jeugdhulpontvangers met een PGB bevat geen zorginhoudelijke informatie. Overal waar in het vervolg jeugdhulp staat bedoelen we dan ook de jeugdhulp die is geleverd volgens het zorg in natura-principe.

¹⁾ Voor een uitgebreide beschrijving van de methodewijzigingen en de gevolgen [zie](#).

²⁾ Op een na hebben alle grote jeugdhulpaanbieders, met meer dan 250 cliënten, gegevens over 2021 aangeleverd. Ook de kleinere jeugdhulpaanbieders zonder opgave ontbreken in de resultaten. Naar verwachting zal de aldus ontstane onderschatting hooguit enkele procenten bedragen.

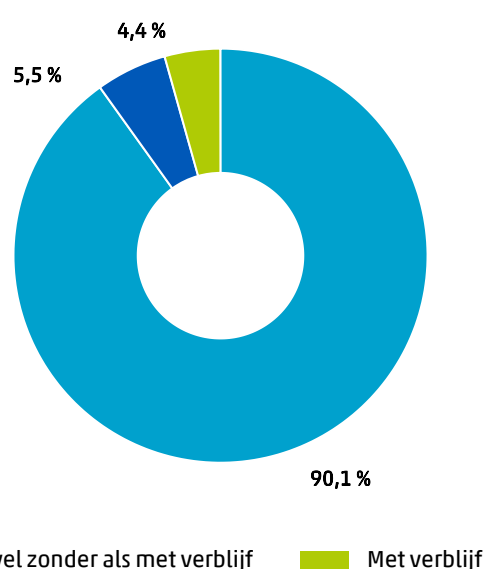
³⁾ [Zie](#).

Jeugdhulp 2021

1. Jongeren met jeugdhulp

In 2021 kregen bijna 444 duizend jongeren jeugdhulp in natura. In 2020 waren dit er 417 duizend, een stijging van 6,5 procent. Het aantal voor 2021 is gebaseerd op voorlopige cijfers en voor 2020 op definitieve cijfers. In eerdere jaren bleek dat de definitieve cijfers anderhalf procent hoger uitvallen dan de voorlopige. Naar verwachting zal het aantal jongeren in de definitieve schatting over 2021 dus iets hoger gaan uitvallen. De meeste jongeren, 95,6 procent, kregen jeugdhulp zonder verblijf. Dat wil zeggen dat zij niet op de locatie van de jeugdhulpaanbieder overnachtten. Van hen kregen bijna 25 duizend jongeren in 2021 zowel jeugdhulp zonder als jeugdhulp met verblijf. Dit is mogelijk als de zorg gedurende het jaar wijzigt of als de jongere bij de ene jeugdhulpaanbieder verblijft en tegelijkertijd ook hulp zonder verblijf krijgt van een andere jeugdhulpaanbieder.

1.0.1 Jongeren met jeugdhulp¹⁾

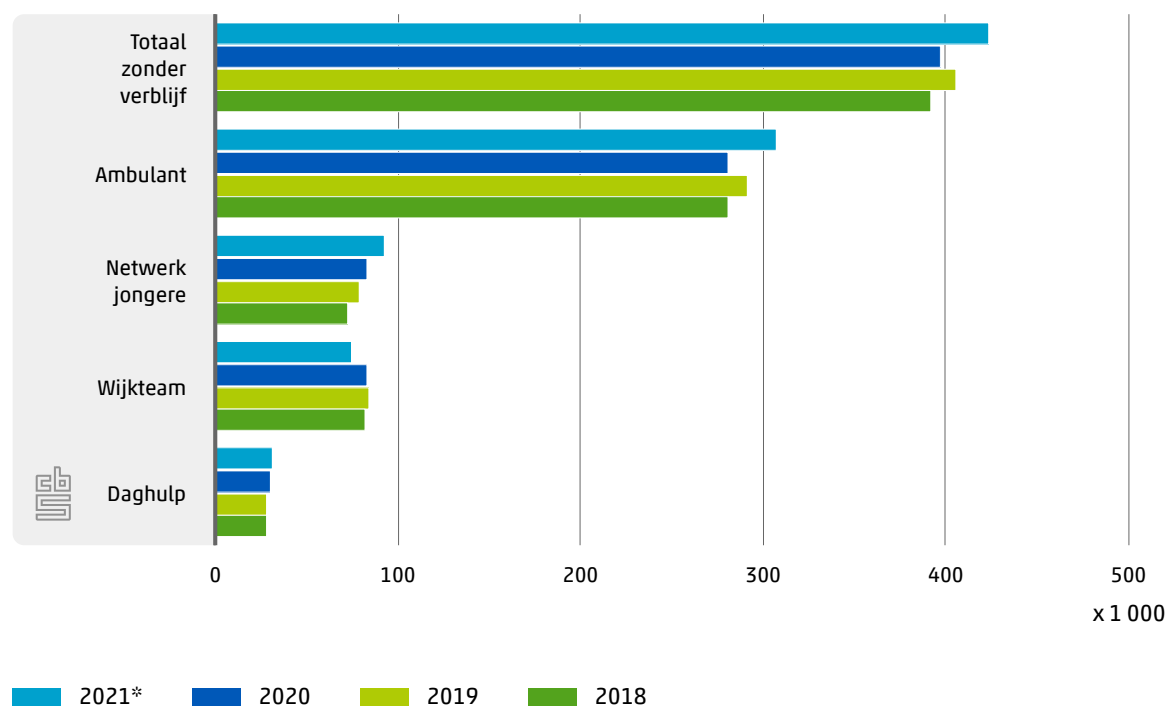

¹⁾Personen van 0 tot en met 22 jaar.

In 2021 ontvingen de meeste jeugdhulpjongeren, 69 procent, ambulante jeugdhulp op de locatie van de jeugdhulpaanbieder en 17 procent kreeg jeugdhulp van het wijk- of buurtteam van de gemeente. De stijging van het aantal jongeren in 2021 ten opzichte van 2020 betreft vooral jongeren die ambulante jeugdhulp op locatie van de aanbieder kregen. Deze groep stijgt met ruim 26 duizend jongeren, wat overeenkomt met een toename van 9,4 procent. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de eerdergenoemde uitbreiding van de populatie jeugdhulpaanbieders. Van de 53 duizend jongeren die zij hielpen kregen er 38 duizend ambulante jeugdhulp en 10 duizend jeugdhulp in het netwerk van de jongere.

Het aantal jongeren met jeugdhulp uitgevoerd door het wijk- of buurtteam daalde in 2021 met 9,8 procent ten opzichte van 2020. Gemeenten vertalen zelf de definitie van jeugdhulp uit de jeugdwet naar de praktijksituatie in hun eigen wijkteam. Bij veel wijkteams lopen vraagverheldering, planvorming, doorverwijzing en eventueel hulpverlening in meer of mindere mate door elkaar. Hierdoor is het onderscheid tussen jongeren die wel of niet jeugdhulp van het wijkteam krijgen, en dus bij het CBS moeten worden aangeleverd, soms lastig te maken. Als gevolg hiervan zijn niet alleen de aantallen jongeren met wijkhulp tussen gemeenten moeilijk vergelijkbaar, ook laat de ontwikkeling in de tijd soms een grillig verloop zien.

1.0.2 Jongeren zonder verblijf¹⁾

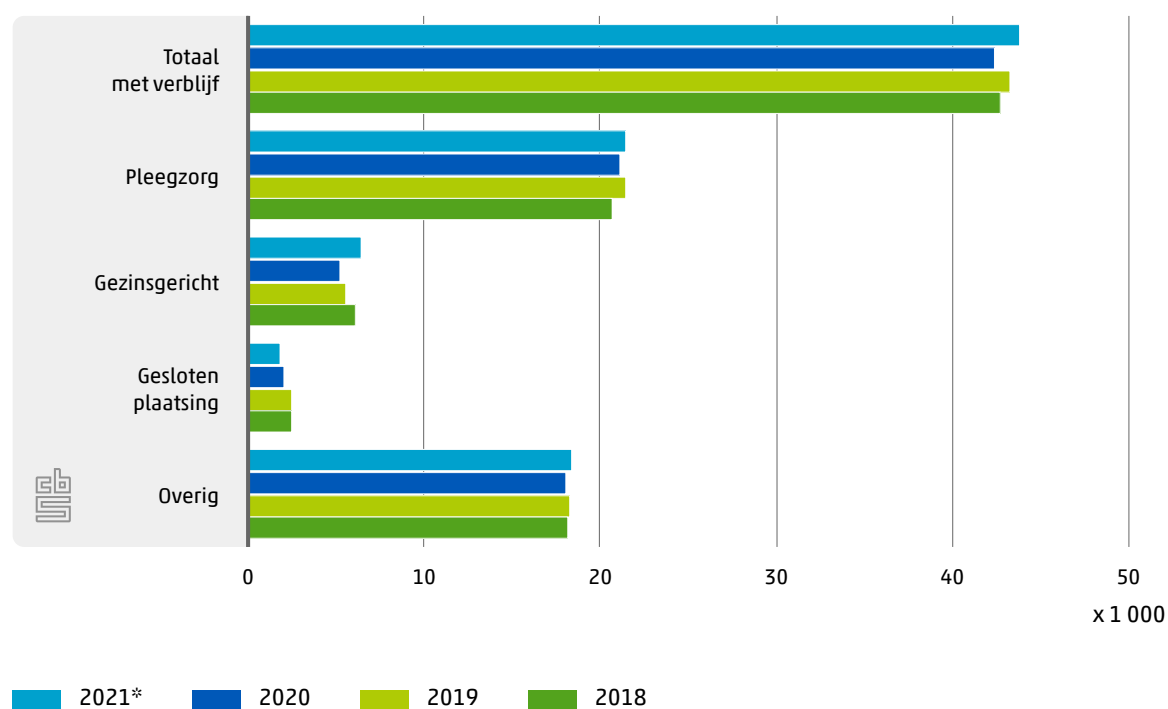

¹⁾ Personen van 0 tot en met 22 jaar. Jongeren met meerdere hulpvormen komen meerdere malen in de figuur voor.

Bijna 44 duizend jongeren kregen in 2021 jeugdhulp met verblijf. Dat is 10 procent van alle jongeren met jeugdhulp. Hiervan waren 21,5 duizend jongeren in een pleeggezin opgenomen. Het aantal jongeren met gezinsgerichte opvang nam met 22,7 procent toe tot 6,5 duizend. Ook deze groei is voor het grootste deel toe te wijzen aan de uitbreiding van de populatie jeugdhulpaanbieders.

In 2021 hadden 1 815 jongeren een gesloten plaatsing. Dat waren er bijna 13 procent minder dan in 2020. Ruim 18 duizend jongeren kregen een andere vorm van jeugdhulp met verblijf (figuur 1.0.3).

1.0.3 Jongeren met verblijf¹⁾

¹⁾ Personen van 0 tot en met 22 jaar. Jongeren met meerdere hulpvormen komen meerdere malen in de figuur voor.

1.1 10 procent van de Nederlandse jongeren ontvangt jeugdhulp

Jeugdhulp is in principe bedoeld voor personen tot 18 jaar, waarbij sinds 1 juli 2018 sommige vormen van jeugdhulp zoals pleegzorg standaard doorlopen tot 21 jaar. In uitzonderlijke gevallen kan de jeugdhulp worden voortgezet tot de leeftijd van 23 jaar. Van alle ruim 4,4 miljoen jongeren in de leeftijd tot en met 22 jaar kreeg 10 procent jeugdhulp in 2021. Als de groep van 18 tot en met 22 jaar buiten beschouwing gelaten wordt, ontving 13 procent van alle jongeren jeugdhulp in deze periode.

1.1.1 Jeugdhulp naar demografische kenmerken van de jongere, 2021*¹⁾

	Totaal jongeren in Nederland (op 1 januari 2021)	Jongeren met jeugdhulp totaal	Jongeren met jeugdhulp zonder verblijf	Jongeren met jeugdhulp met verblijf
Totaal	4 416 005	443 620	424 300	43 900
Geslacht				

Bron: CBS.

¹⁾ Personen van 0 tot en met 22 jaar. Jongeren met meerdere vormen van jeugdhulp komen meerdere malen in de tabel voor.

	Totaal jongeren in Nederland (op 1 januari 2021)	Jongeren met jeugdhulp totaal	Jongeren met jeugdhulp zonder verblijf	Jongeren met jeugdhulp met verblijf
Jongens	2 259 440	242 280	232 280	23 220
Meisjes	2 156 565	201 340	192 020	20 675
Leeftijd in klassen				
0 tot en met 3 jaar	681 660	29 445	27 560	3 330
4 tot en met 7 jaar	708 415	75 140	72 880	5 585
8 tot en met 11 jaar	749 500	143 775	140 735	8 980
12 tot en met 17 jaar	1 171 650	179 945	171 395	21 700
18 tot en met 22 jaar	1 104 785	15 310	11 730	4 300
(Migratie)achtergrond				
Nederlands	3 192 130	332 295	319 595	30 565
Overig westers	404 380	35 805	33 995	3 865
Niet-westers	819 495	75 525	70 710	9 470

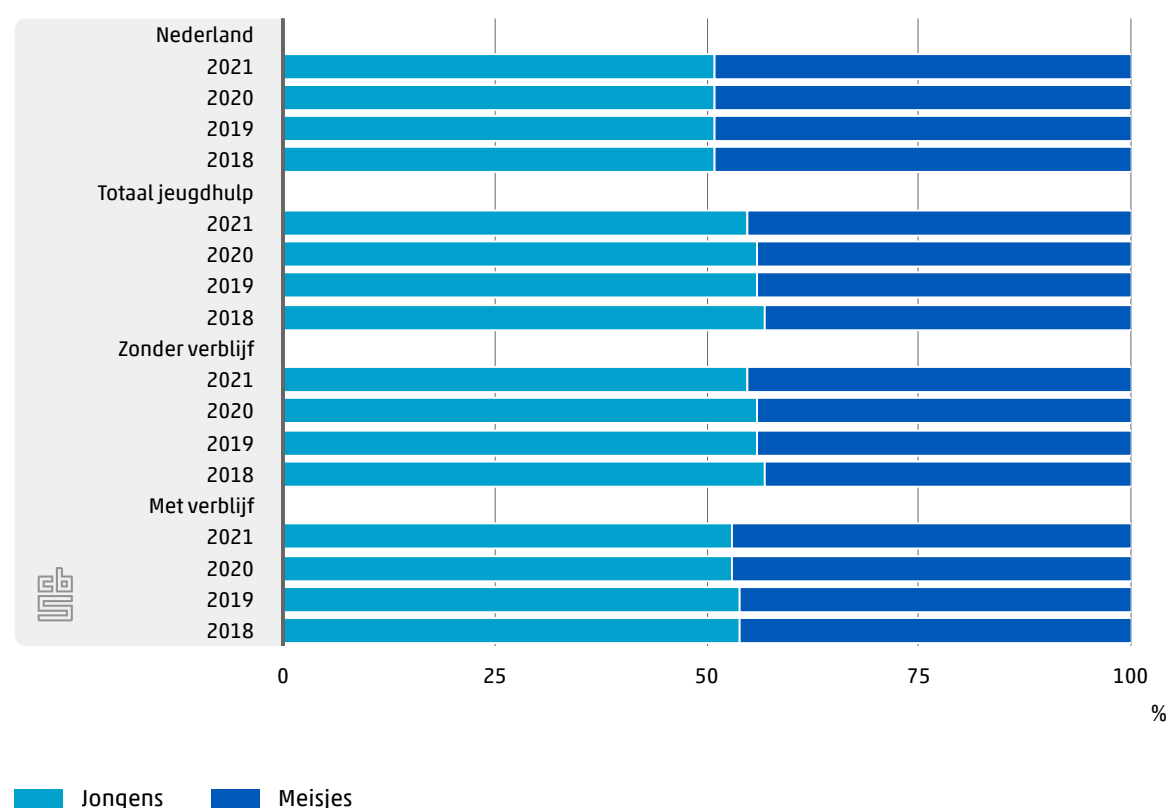
Bron: CBS.

¹⁾ Personen van 0 tot en met 22 jaar. Jongeren met meerdere vormen van jeugdhulp komen meerdere malen in de tabel voor.

1.2 Jongens ontvangen vaker jeugdhulp dan meisjes

Jongens ontvangen vaker jeugdhulp dan meisjes. Dit geldt zowel voor jeugdhulp met verblijf als voor jeugdhulp zonder verblijf. In 2021 kregen ruim 201 duizend meisjes en 242 duizend jongens jeugdhulp. Het aandeel meisjes met jeugdhulp neemt de laatste jaren licht toe (figuur 1.2.1).

1.2.1 Jongeren naar geslacht¹⁾

¹⁾ Personen van 0 tot en met 22 jaar.

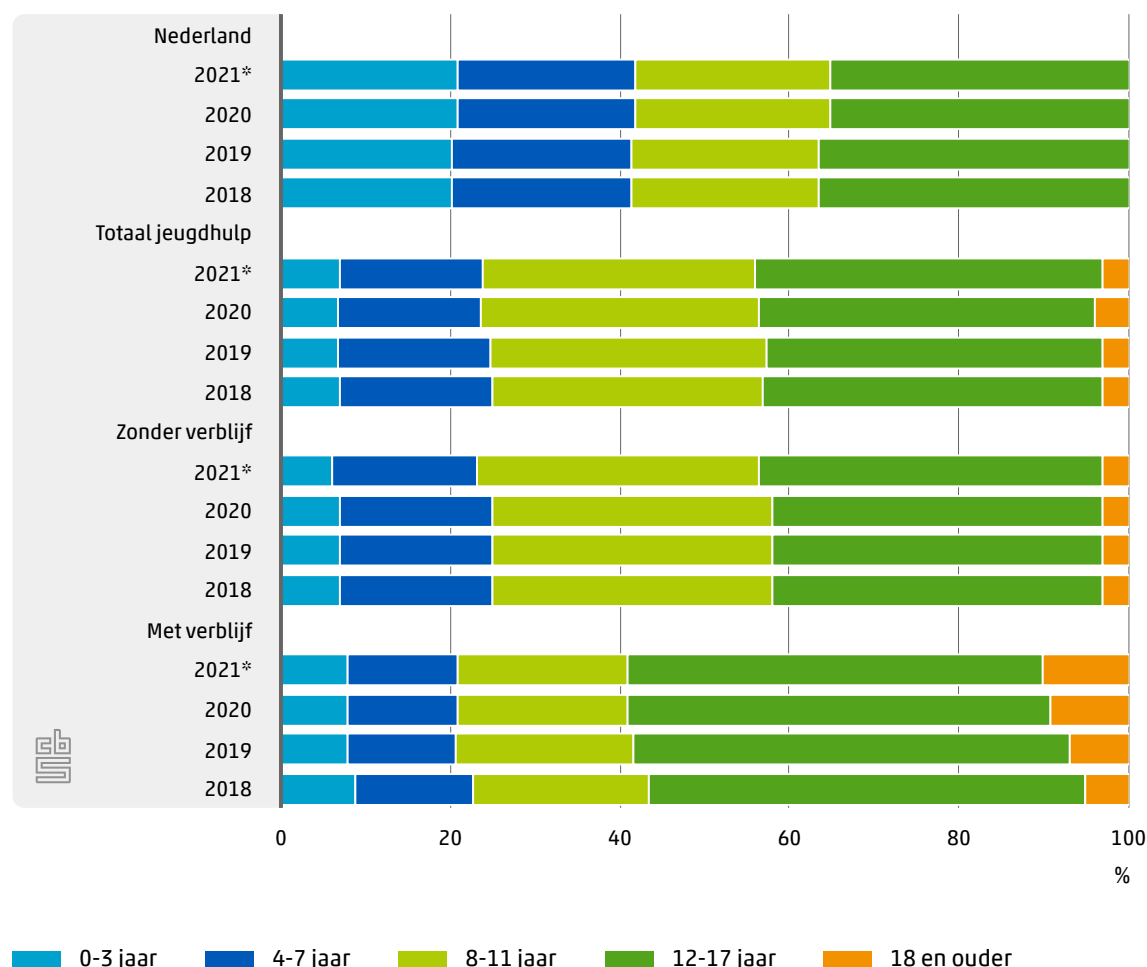
1.3 Jeugdhulpjongeren met verblijf ouder dan jongeren zonder verblijf

De meeste jongeren met jeugdhulp in 2021 hadden een basisschoolleeftijd, 75 duizend van hen waren 4 tot en met 7 jaar oud en 144 duizend waren 8 tot en met 11 jaar. Nederland kende op 1 januari 2021 749 duizend jongeren in de categorie 8 t/m 11-jarigen. Van hen kreeg dus 19 procent jeugdhulp. Bijna 180 duizend jongeren van 12-17 jaar kreeg jeugdhulp in 2021. Dat is ruim 15 procent van alle jongeren in Nederland in die leeftijdscategorie.

Er is een groot verschil in leeftijd per hulpvorm. Van de jongeren met jeugdhulp zonder verblijf was 57 procent jonger dan 12 jaar, bij jeugdhulp met verblijf was 41 procent jonger dan 12 jaar.

Het aandeel jongeren van 18 jaar en ouder met jeugdhulp met verblijf, ten opzichte van alle jongeren met jeugdhulp met verblijf, is toegenomen van 5 procent in 2018 naar bijna 10 procent in 2021. Vooral het aantal jongeren met pleegzorg nam in deze leeftijdscategorie sterk toe, van 540 in 2018, naar 1 175 in 2019, 1 795 in 2020 en 2 305 in 2021.

1.3.1 Jongeren naar leeftijd¹⁾

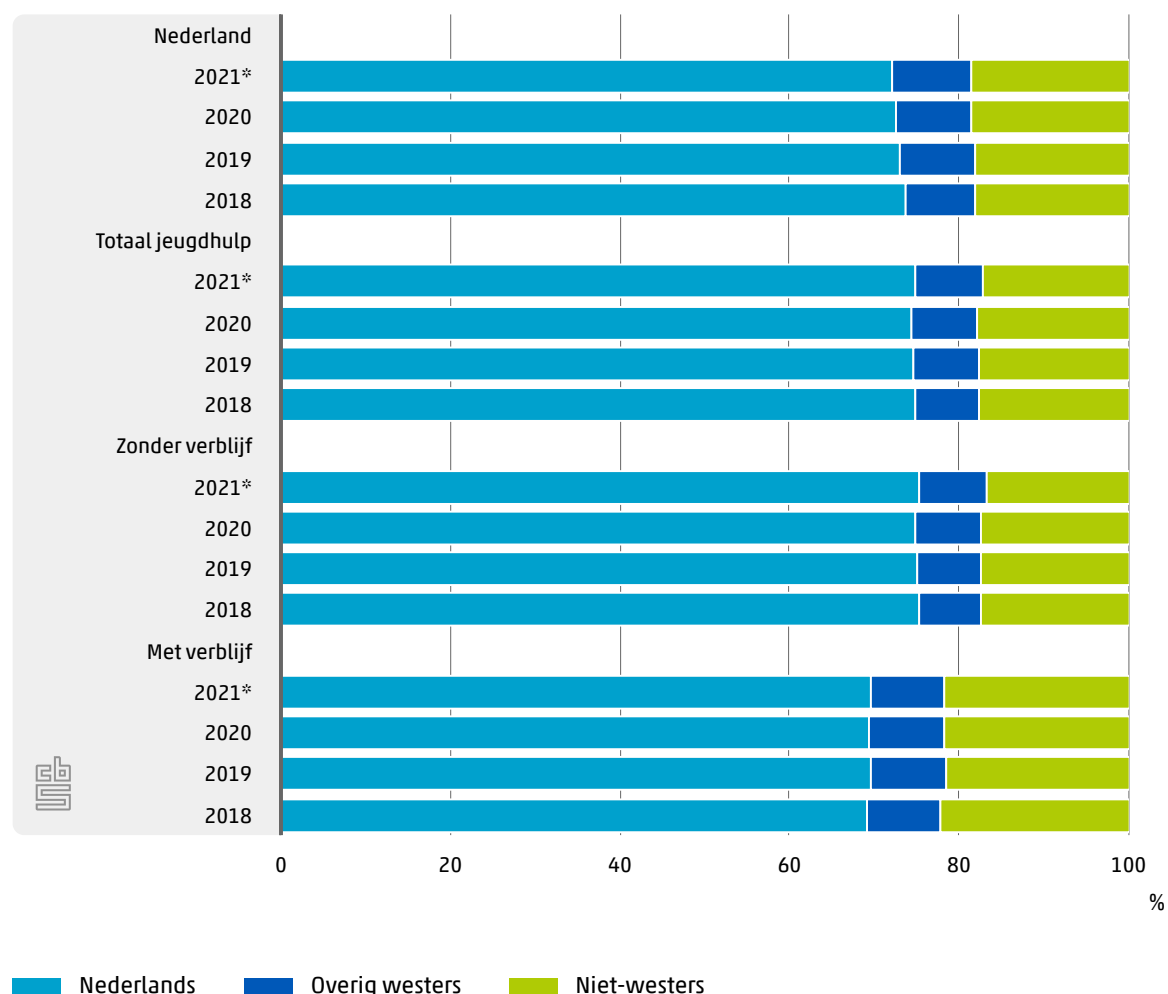
¹⁾ Personen van 0 tot en met 22 jaar. Bij Nederland is de leeftijdscategorie 18 jaar en ouder weggelaten omdat slechts een klein deel van deze jongeren jeugdhulp ontvangt.

1.4 Jeugdhulpjongeren zonder verblijf hebben vaker een Nederlandse achtergrond dan jongeren met verblijf

Van alle jongeren in Nederland op 1 januari 2021 had 72 procent een Nederlandse achtergrond, 19 procent een niet-westerse en 9 procent een westerse migratieachtergrond⁴⁾.

De groep jongeren die jeugdhulp zonder verblijf kreeg in 2021 bestond voor 75 procent uit jongeren met een Nederlandse achtergrond en had 17 procent een niet-westerse migratieachtergrond. In de groep jongeren met jeugdhulp met verblijf had 70 procent een Nederlandse en 22 procent een niet-westerse migratieachtergrond.

1.4.1 Jongeren naar migratieachtergrond¹⁾

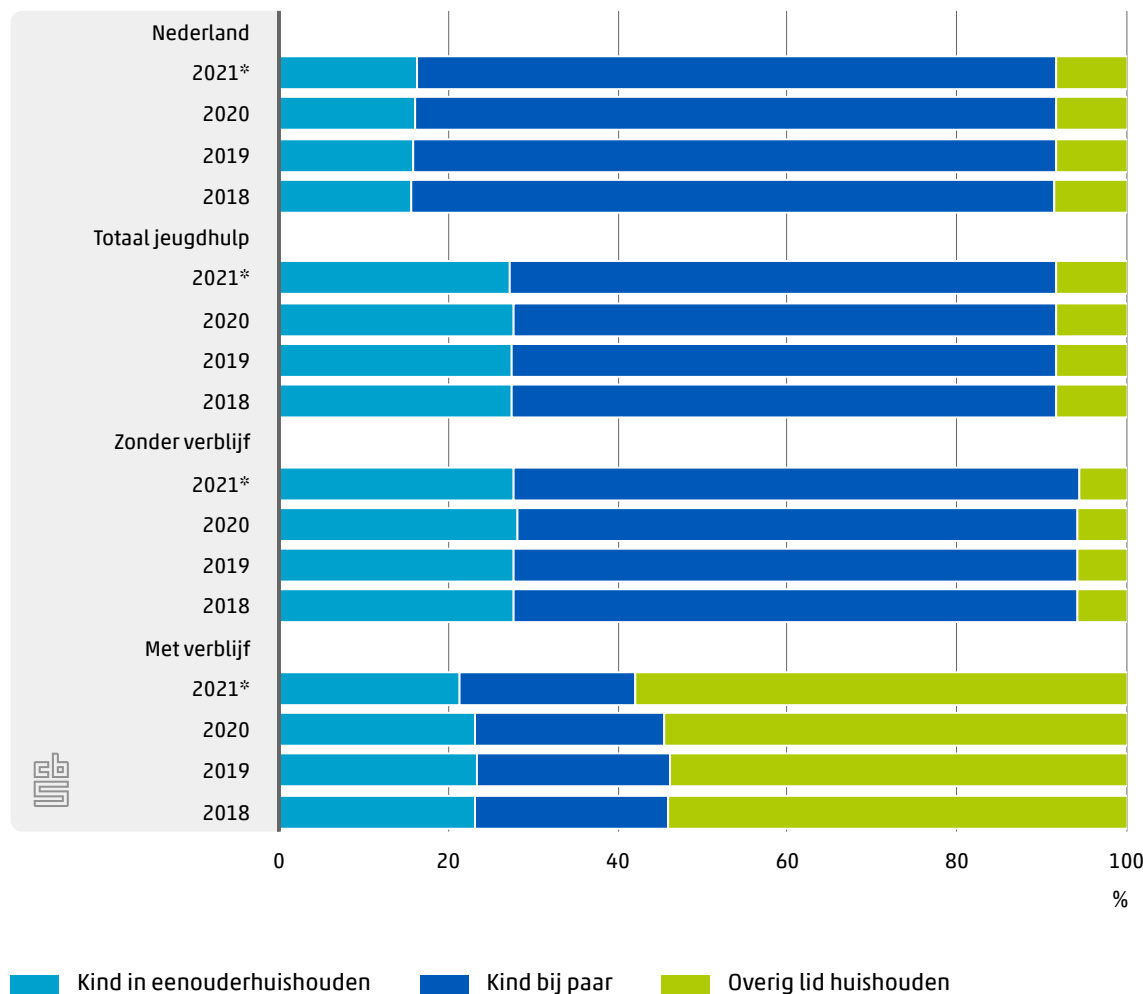
¹⁾ Personen van 0 tot en met 22 jaar.

1.5 Een op de vier jeugdzorgjongeren komt uit een eenouderhuishouden

Op 1 januari 2021 was 16 procent van de jongeren tot en met 22 jaar kind in een huishouden met één ouder en 76 procent was kind in een huishouden met twee ouders. De overige 8 procent woonde zelfstandig, in een instelling of anderszins. Van de jongeren met jeugdzorg zonder verblijf in 2021 komt 28 procent uit een huishouden met één ouder en 67 procent uit een huishouden met twee ouders. Bij aanvang van de jeugdhulp met verblijf, woonde 58 procent van de jongeren niet bij een van zijn of haar ouders. In 2020 was dit nog 54 procent.

1.5.1 Jongeren naar plaats in huishouden¹⁾

¹⁾ Personen van 0 tot en met 22 jaar.

1.6 7,4 procent jeugdhulpontvangers ook in jeugdbescherming

Ruim 89 procent van de 455 duizend jongeren met jeugdzorg in 2021 ontving alleen jeugdhulp en daarnaast geen andere vorm van jeugdzorg. Ruim 7,4 procent van de jongeren met jeugdzorg kreeg naast jeugdhulp ook jeugdbescherming en 930 jongeren kregen naast jeugdhulp en jeugdbescherming ook jeugdreclassering (tabel 1.6.1). Bij 3,3 duizend jongeren was naast jeugdhulp ook een jeugdreclasseringsmaatregel van kracht (0,7 procent).

Jongeren kunnen pas vanaf 12 jaar een jeugdreclasseringsmaatregel opgelegd krijgen en jeugdbescherming houdt op zodra de jongere de leeftijd van achttien jaar bereikt.

1.6.1 Samenloop jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering naar leeftijdscategorie, 2021*¹⁾

	Totaal aantal jongeren	0 tot en met 3 jaar	4 tot en met 7 jaar	8 tot en met 11 jaar	12 tot en met 17 jaar	18 tot en met 22 jaar
Alleen jeugdhulp	406 535	25 685	68 710	134 870	163 060	14 210
Alleen jeugdbescherming	7 360	1 310	1 650	1 810	2 590	
Alleen jeugdreclassering	3 655				1 630	2 020
Jeugdhulp en jeugdbescherming	32 895	3 760	6 435	8 900	13 800	
Jeugdhulp en jeugdreclassering	3 265				2 160	1 100
Jeugdbescherming en jeugdreclassering	110				110	
Jeugdhulp en jeugdbescherming en jeugdreclassering	930				925	

Bron: CBS.

¹⁾ Jongeren die in 2021 jeugdhulp, jeugdbescherming of jeugdreclassering hadden.

Het aandeel jongeren met jeugdhulp in combinatie met jeugdbescherming en/of jeugdbescherming is in lijn met die in eerdere perioden. De jongeren uit de nieuwe populatie kregen in 2021 voornamelijk alleen ambulante jeugdhulp waardoor het aandeel Alleen jeugdhulp hoger is dan in 2020.

1.6.2 Samenloop jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering

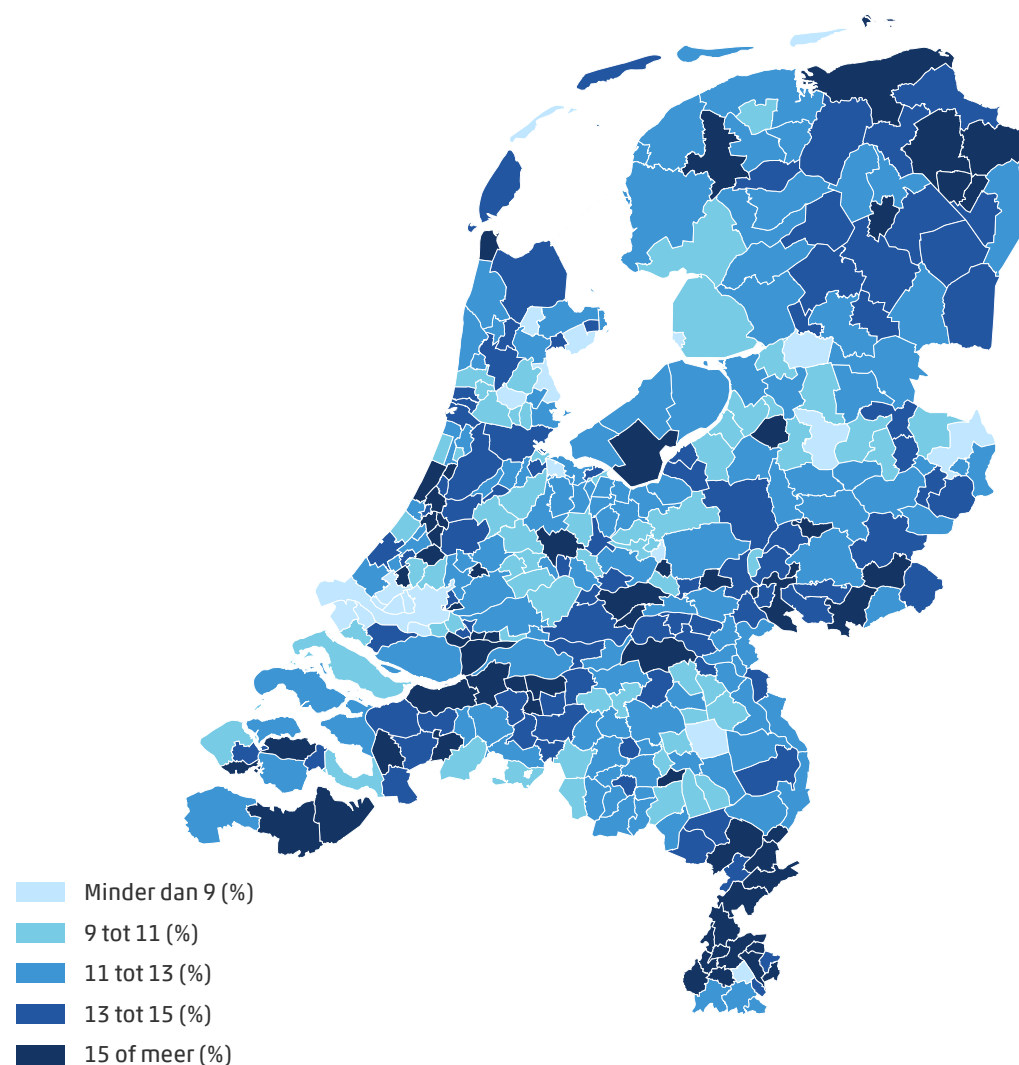
		2018	2019	2020	2021*
Totaal jongeren met jeugdzorg	aantal	423 390	437 345	429 210	454 745
Alleen jeugdhulp	%	88,7	88,8	88,6	89,4
Alleen jeugdbescherming	%	1,8	1,9	1,9	1,6
Alleen jeugdreclassering	%	1,1	1,0	0,9	0,8
Jeugdhulp en -bescherming	%	7,3	7,2	7,4	7,2
Jeugdhulp en -reclassering	%	0,8	0,8	0,8	0,7
Jeugdbescherming en -reclassering	%	0,1	0,0	0,0	0,0
Jeugdhulp en -bescherming en -reclassering	%	0,3	0,3	0,2	0,2

Bron: CBS.

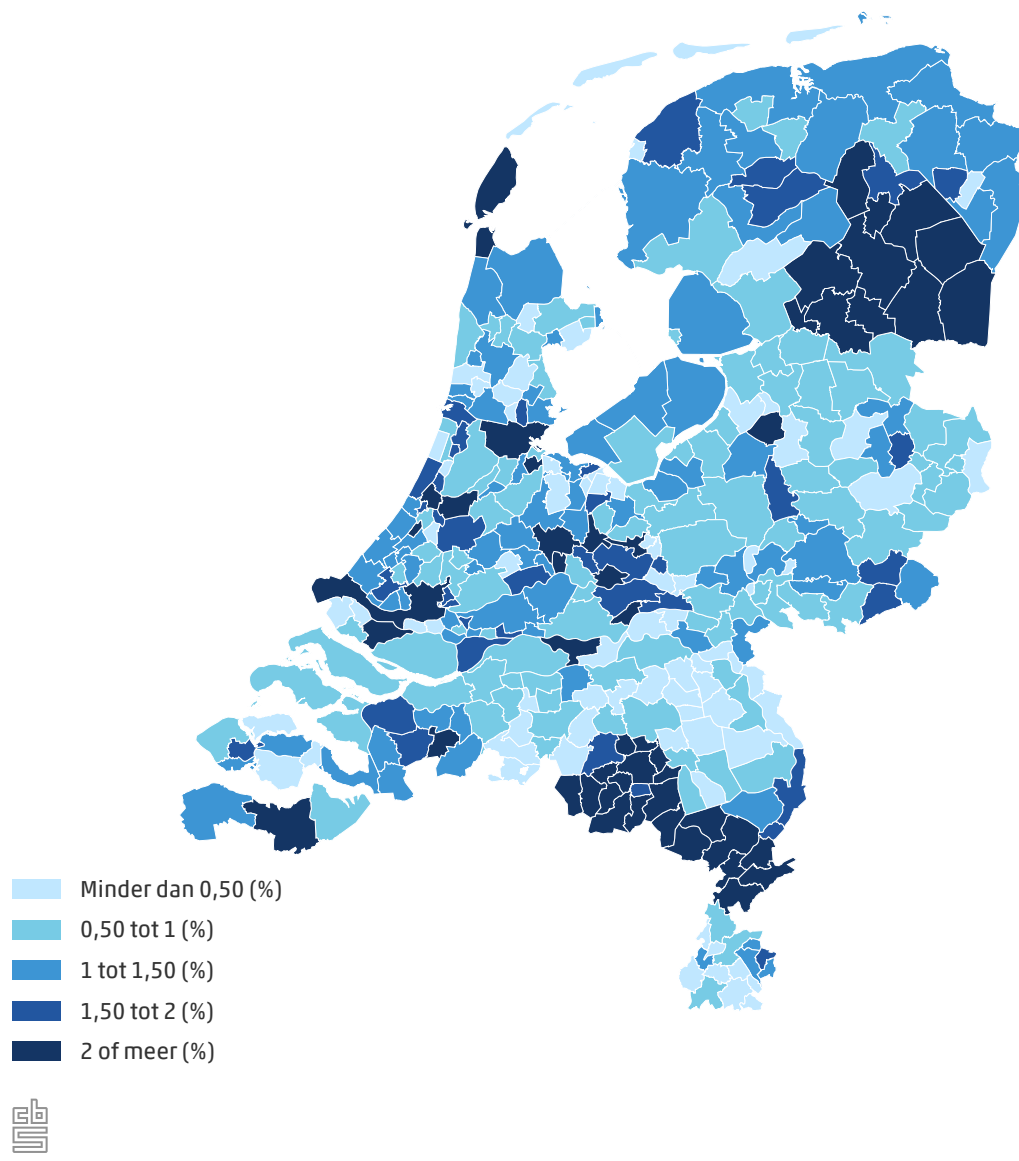
1.7 Grote regionale verschillen in aandeel jeugdhulp

Van de in totaal 444 duizend jongeren met jeugdhulp in 2021 woonden er 93 duizend in Zuid-Holland⁵⁾. Zeeland had het kleinste aantal, ruim 10 duizend Zeeuwse jongeren ontvingen jeugdhulp. De meeste jongeren in jeugdhulp kwamen uit Amsterdam (21 duizend), Den Haag (15 duizend), Utrecht (13 duizend) en Rotterdam (12 duizend). Echter, wanneer wordt gekeken naar het aandeel van de jongeren met jeugdhulp ten opzichte van alle jongeren in de gemeente, dan blijkt dat in de gemeenten Tiel en Terneuzen meer dan 20 procent van de jongeren tot 18 jaar jeugdhulp kreeg (zie figuur 1.7.1). De gemeenten Weert en Nissewaard hadden met meer dan 5 procent het hoogste aandeel jongeren van 18 jaar en ouder met jeugdhulp.

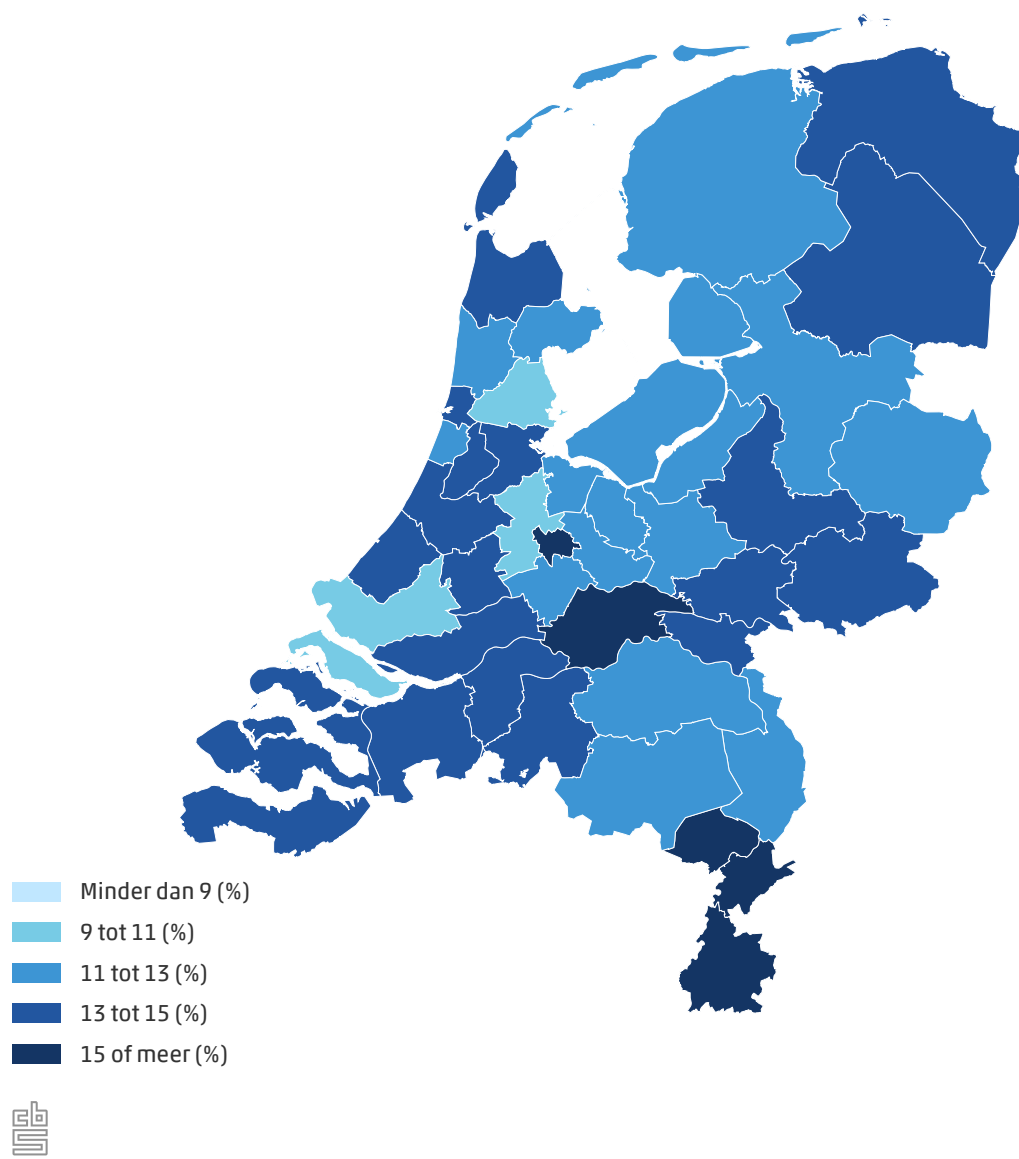
1.7.1 Jeugdhulp bij 0 t/m 17-jarigen

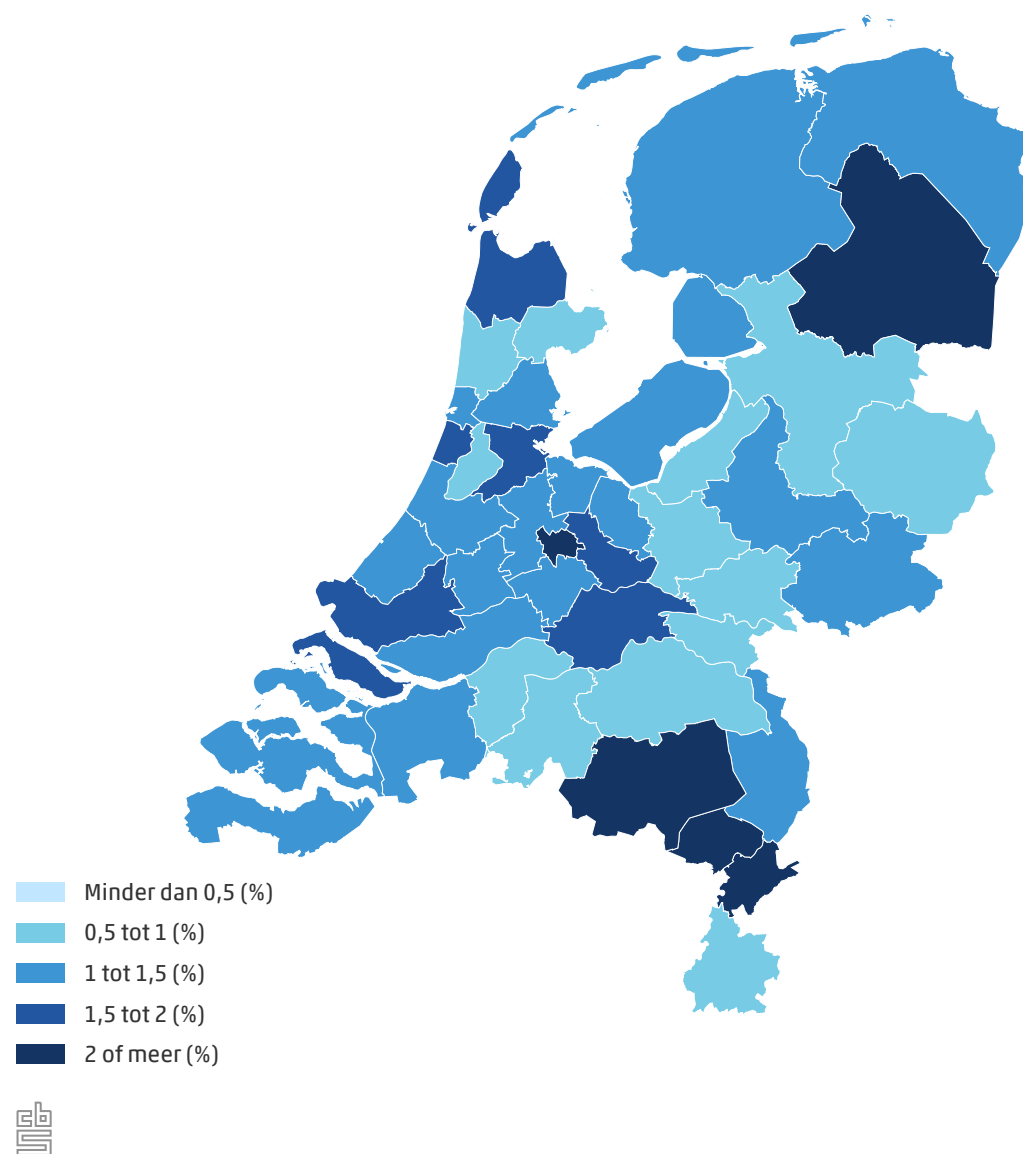
1.7.2 Jeugdhulp bij 18 t/m 22-jarigen

1.7.3 Jeugdhulp bij 0 t/m 17-jarigen

1.7.4 Jeugdhulp bij 18 t/m 22-jarigen

In relatie tot de bevolkingsomvang van de gemeente, werd de meeste jeugdhulp verleend in gemeenten met 100 tot 150 duizend inwoners (tabel 1.7.5). Van de jongeren tot en met 17 jaar uit die gemeenten ontving 14 procent jeugdhulp. Het percentage jongeren van 18 tot en met 22 jaar met jeugdhulp was het hoogst in de vier grote steden met meer dan 250 duizend inwoners.

1.7.5 Aantal jongeren met jeugdhulp als percentage van het totale aantal jongeren, naar gemeentegrootte, 2021*

	% van het totale aantal personen van 0 tot en met 17 jaar	% van het totale aantal personen van 18 tot en met 22 jaar
Totaal Nederland	12,94	1,39
Gemeenten met minder dan 5 000 inwoners	11,40	.
Gemeenten met 5 000 tot 10 000 inwoners	11,16	0,87
Gemeenten met 10 000 tot 20 000 inwoners	11,56	1,16
Gemeenten met 20 000 tot 50 000 inwoners	12,91	1,21
Gemeenten met 50 000 tot 100 000 inwoners	13,18	1,43
Gemeenten met 100 000 tot 150 000 inwoners	14,05	1,14
Gemeenten met 150 000 tot 250 000 inwoners	12,75	1,12
Gemeenten met 250 000 inwoners of meer	12,67	2,29

Bron: CBS.

⁴⁾ Het CBS stapt in 2022 geleidelijk over naar een nieuwe manier van publiceren naar herkomst. Daarbij is meer bepalend waar iemand zelf is geboren en wordt het woord migratieachtergrond niet meer gebruikt. Voor de verschijningsdatum van dit rapport kwam deze beleidsaanpassing te laat om nog door te kunnen voeren.

⁵⁾ Volgens het woonplaatsbeginsel. [Zie](#).

Jeugdhulp 2021

2. Jeugdhulptrajecten

Wat is een hulptraject?

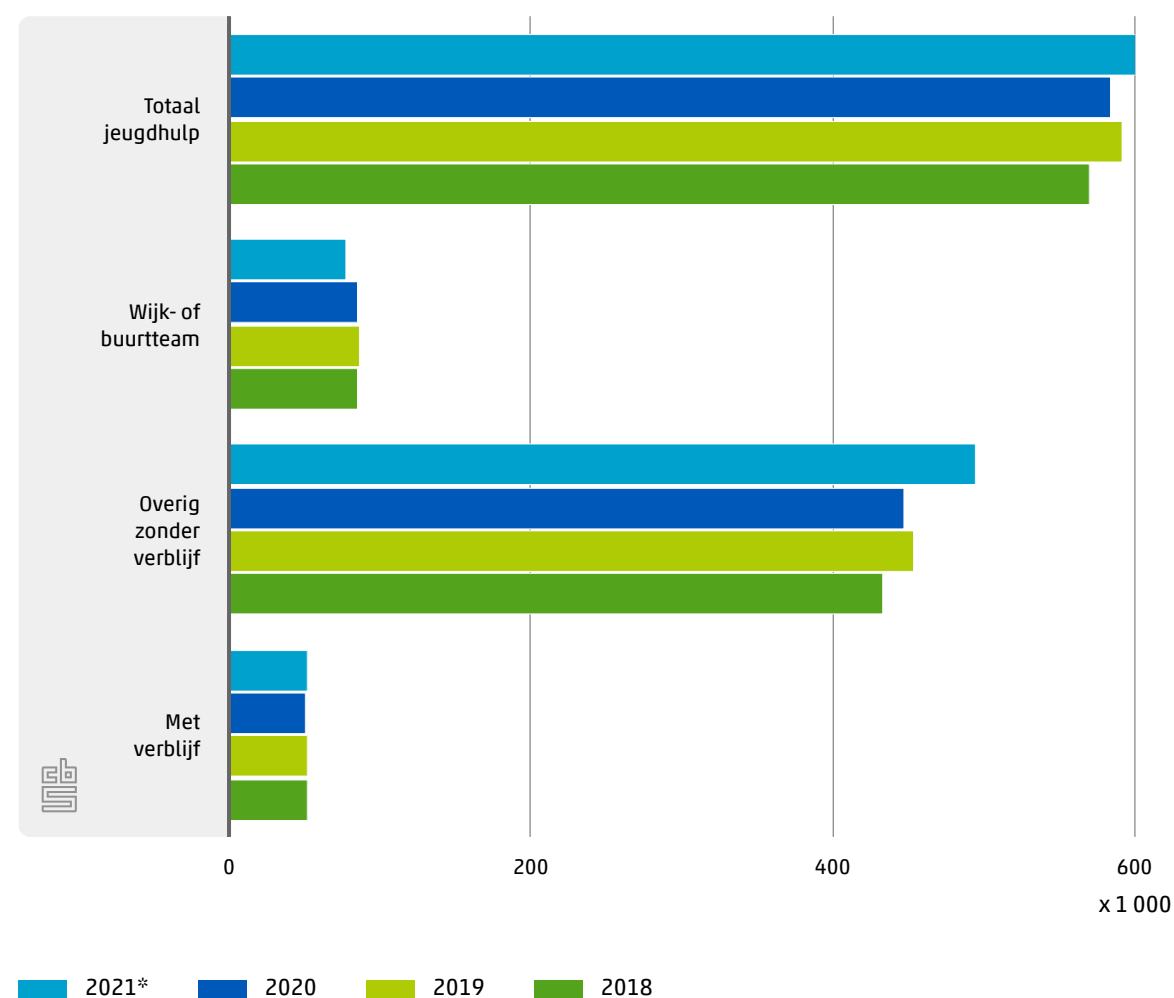
De cijfers van het CBS over dit onderwerp gaan soms over de (aantallen) jongeren en soms over de (aantallen) jeugdhulptrajecten. Een hulptraject bestaat uit een combinatie van hulpvorm en aanvangsdatum. Een jongere kan per verslagperiode één jeugdhulptraject doorlopen, maar ook meerdere hulptrajecten na elkaar, of meerdere hulptrajecten tegelijkertijd. Omdat een jongere meerdere trajecten kan doorlopen, verschilt het aantal jeugdhulptrajecten van het aantal jongeren dat het CBS rapporteert: het aantal hulptrajecten komt hoger uit.

Als een jongere tegelijkertijd meerdere hulptrajecten doorloopt met dezelfde hulpvorm bij dezelfde jeugdhulpaanbieder, dan worden deze trajecten samengenomen. In de cijfers tellen deze dan mee als één doorlopend hulptraject. Dit gebeurt ook als de aanvangsdatums verschillen: het gaat erom dat de hulptrajecten elkaar overlappen. De aanvangsdatum wordt in dat geval gezien als de datum waarop de hulp voor het eerst is gestart, en de einddatum is de datum waarop de laatste hulp werd beëindigd.

2.1 Aantal hulptrajecten in 2021 toegenomen

In 2021 waren bijna 626 duizend jeugdhulptrajecten actief. Dat waren er 41 duizend meer dan in 2020. Het aantal trajecten jeugdhulp door het wijk- of buurtteam daalde met bijna 10 procent, de overige jeugdhulp zonder verblijf nam met 11 procent toe en de jeugdhulp met verblijf steeg met ruim 3 procent (figuur 2.1.1). In het vorige hoofdstuk bleek al dat de uitbreiding van de populatie tot een toename heeft geleid van met name ambulante jeugdhulp op locatie van de aanbieders. Overigens zal, zo leert de ervaring, het definitieve aantal jeugdhulptrajecten naar verwachting ongeveer 3 procent hoger liggen dan de hier gepresenteerde voorlopige uitkomsten.

2.1.1 Jeugdhulptrajecten¹⁾

¹⁾Trajecten die over meerdere perioden liepen komen meerdere malen in de figuur voor.

In 2021 zijn bijna 288 duizend nieuwe jeugdhulptrajecten gestart. Dat is een toename van 7 procent ten opzichte van 2020. Het aandeel nieuwe gestarte trajecten door het wijk- of buurtteam daalde ten gunste van het aantal trajecten ambulante jeugdhulp.

2.1.2 Begonnen trajecten jeugdhulp, naar hulpvorm¹⁾

		2018	2019	2020	2021*
Totaal jeugdhulp	aantal	335 695	281 810	269 020	287 870
Totaal zonder verblijf	%	93,3	93,1	93,1	93,9
waarvan					
Uitgevoerd door het wijk- of buurtteam	%	11,7	13,5	13,2	10,7
Ambulante jeugdhulp op locatie van de aanbieder	%	61,9	58,8	57,0	60,8
Daghulp op locatie van de aanbieder	%	5,1	5,1	5,5	5,1
Jeugdhulp in het netwerk van de jeugdige	%	14,5	15,7	17,4	17,3
Totaal met verblijf	%	6,7	6,9	6,9	6,1
waarvan					
Pleegzorg	%	1,6	1,4	1,6	1,4
Gezinsgericht	%	0,9	0,9	0,8	0,8
Gesloten plaatsing	%	0,7	0,7	0,5	0,5
Overig met verblijf²⁾	%	3,5	3,8	4,0	3,5

Bron: CBS.

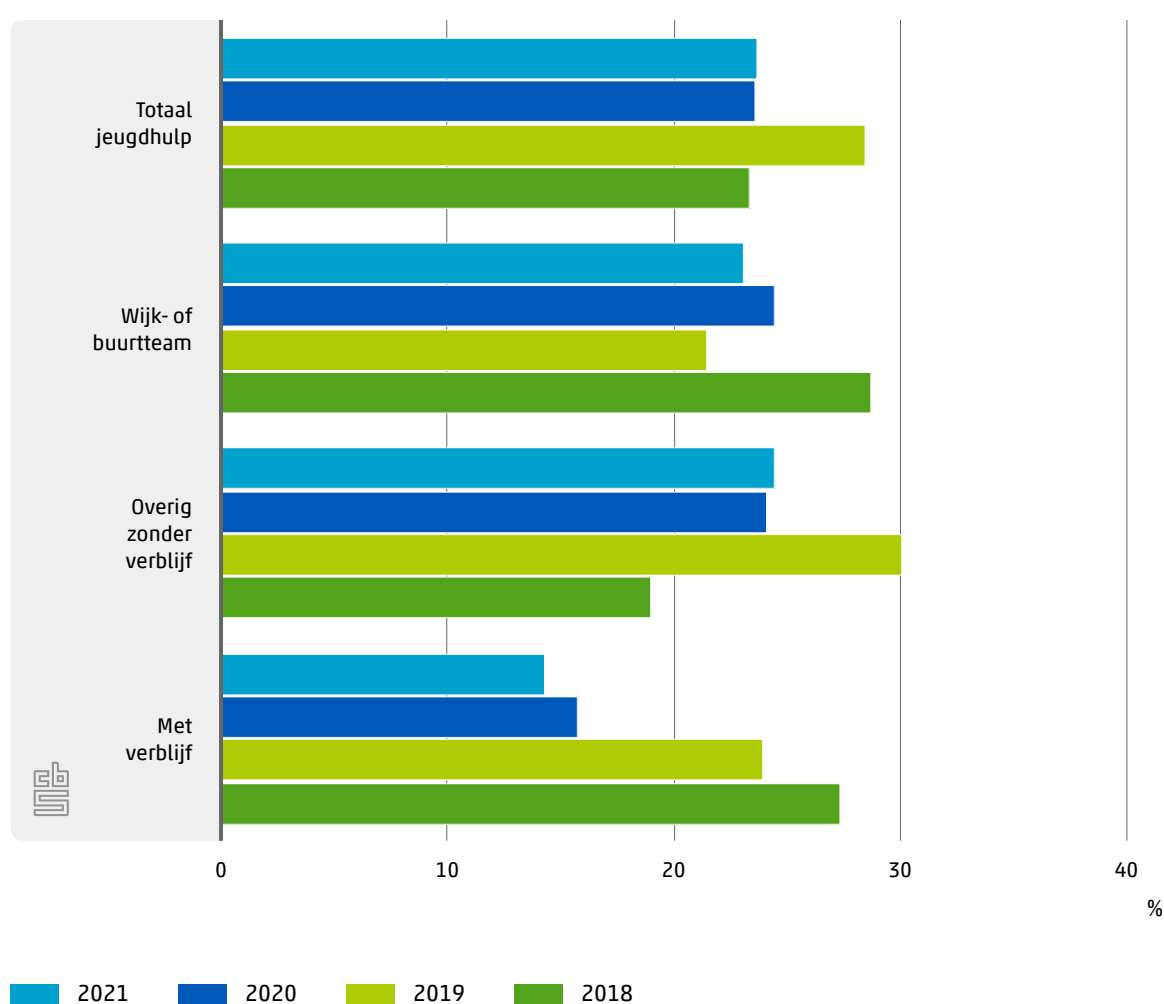
¹⁾ Jeugdhulptrajecten van personen van 0 tot en met 22 jaar.

²⁾ Verblijf bij een jeugdhulpaanbieder anders dan pleegzorg, gezinsgerichte jeugdhulp of gesloten plaatsing.

Bijna 24 procent van de nieuwe jeugdhulptrajecten in 2021 was herhaald beroep (figuur 2.1.3). Dat wil zeggen dat 24 procent van de jongeren die in 2021 een jeugdhulptraject startten, in de vijf voorafgaande jaren al eerder jeugdhulp hadden. Daarbij wordt geen onderscheid gemaakt naar het soort jeugdhulp dat eerder is ontvangen.

Het aandeel herhaald beroep van de nieuwe jeugdhulptrajecten zonder verblijf nam in 2021 licht toe ten opzichte van 2020. Het aandeel herhaald beroep van trajecten jeugdhulp met verblijf nam in dezelfde periode af.

2.1.3 Herhaald beroep¹⁾

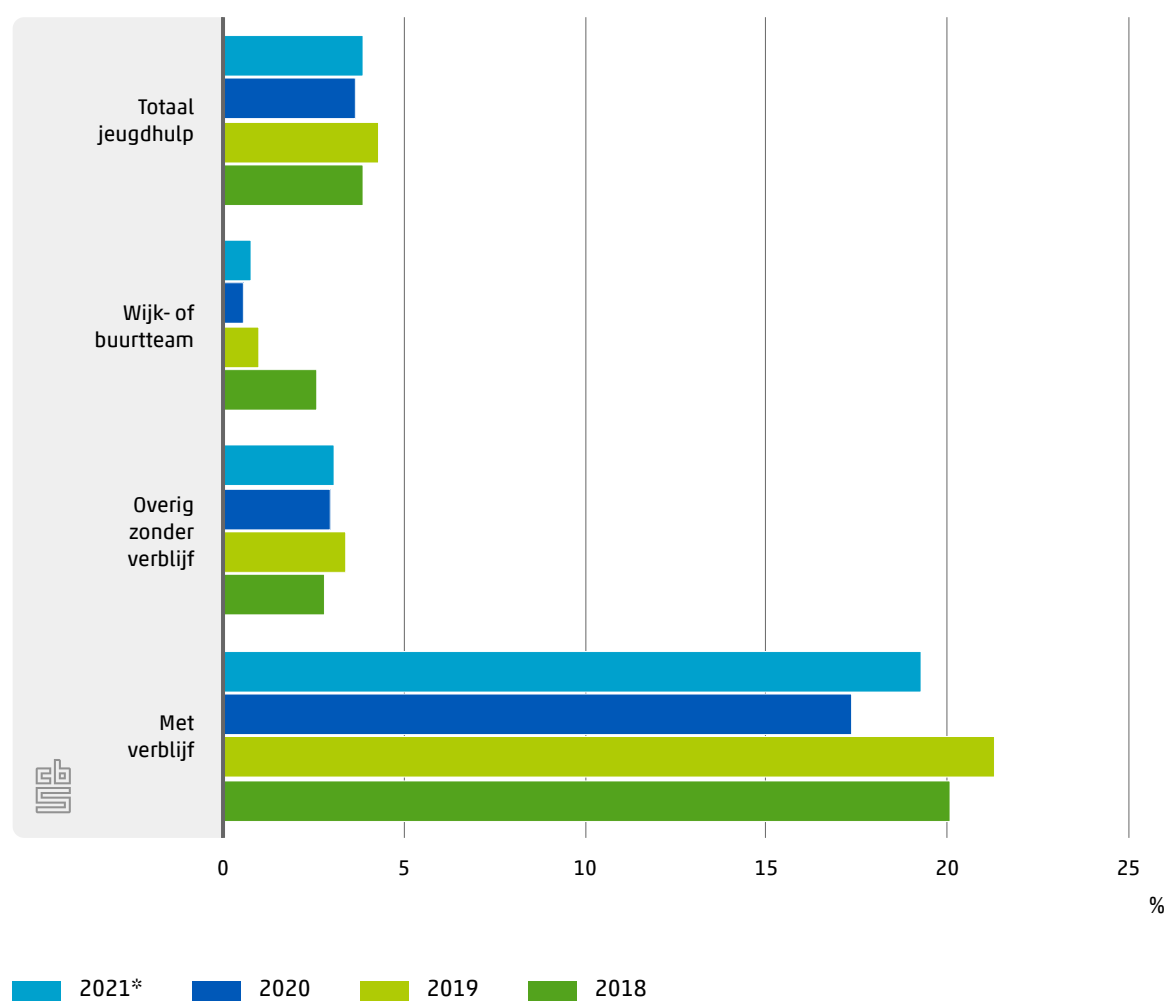

¹⁾ Jeugdhulptrajecten die zijn gestart in de verslagperiode.

Bij bijna 4 procent van de 288 duizend trajecten die vanaf 1 januari 2021 zijn gestart, was sprake van crisis bij aanvang. Dat gold met name bij trajecten jeugdhulp met verblijf. Daar is 19 procent van de trajecten gestart met crisis.

De Beleidsinformatie Jeugd is sinds 2018 uitgebreid met de vraag of er sprake was van crisis bij aanvang van het traject. Niet alle jeugdhulpverleners hebben dit gegeven meteen in hun administratie opgenomen. Hierdoor moet de vergelijking met eerdere jaren met voorzichtigheid worden behandeld.

2.1.4 Gestart met crisis¹⁾

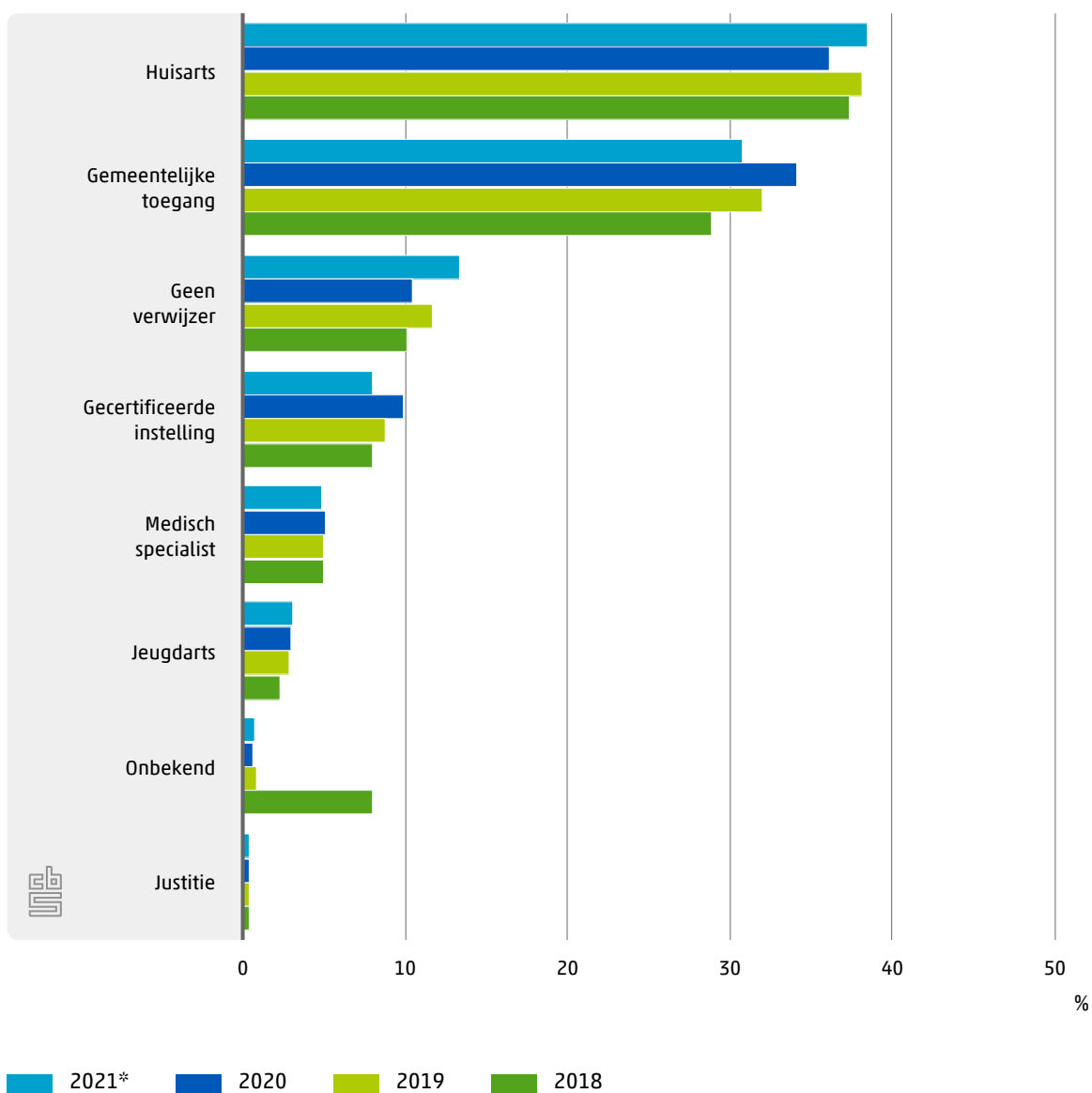

¹⁾Jeugdhulptrajecten die zijn gestart in de verslagperiode.

2.2 Meeste jeugdhulp doorverwezen door de huisarts

In 2021 werd 38 procent van de jeugdhulptrajecten gestart na verwijzing door een huisarts en 31 procent via een gemeentelijke toegang (figuur 2.2.1). In 2020 was ruim 36 procent van de nieuwe trajecten verwezen door de huisarts en 34 procent door de gemeente. Vanaf 2021 zijn alle trajecten met de hulpvorm uitgevoerd door het wijk- of buurtteam ondergebracht in de categorie Geen verwijzer. Dit betreft jeugdhulptrajecten waarvoor geen verwijzing nodig is, de zogenaamde vrij toegankelijke jeugdhulp. Wijkhulp is immers per definitie vrij toegankelijk. Wel kan het zo zijn dat bijvoorbeeld de huisarts de jongere of diens ouders heeft geadviseerd om contact op te nemen met het wijkteam, maar dit is formeel gezien geen verwijzing. Bij de aantallen over 2020 en eerder is een deel van de wijkhulptrajecten nog geclassificeerd met de verwijzer zoals die door de wijkteams is aangeleverd, veelal gemeentelijke toegang, gecertificeerde instelling of huisarts. Dit kan enige vertekening in deze categorieën geven.

2.2.1 Verwijzer¹⁾

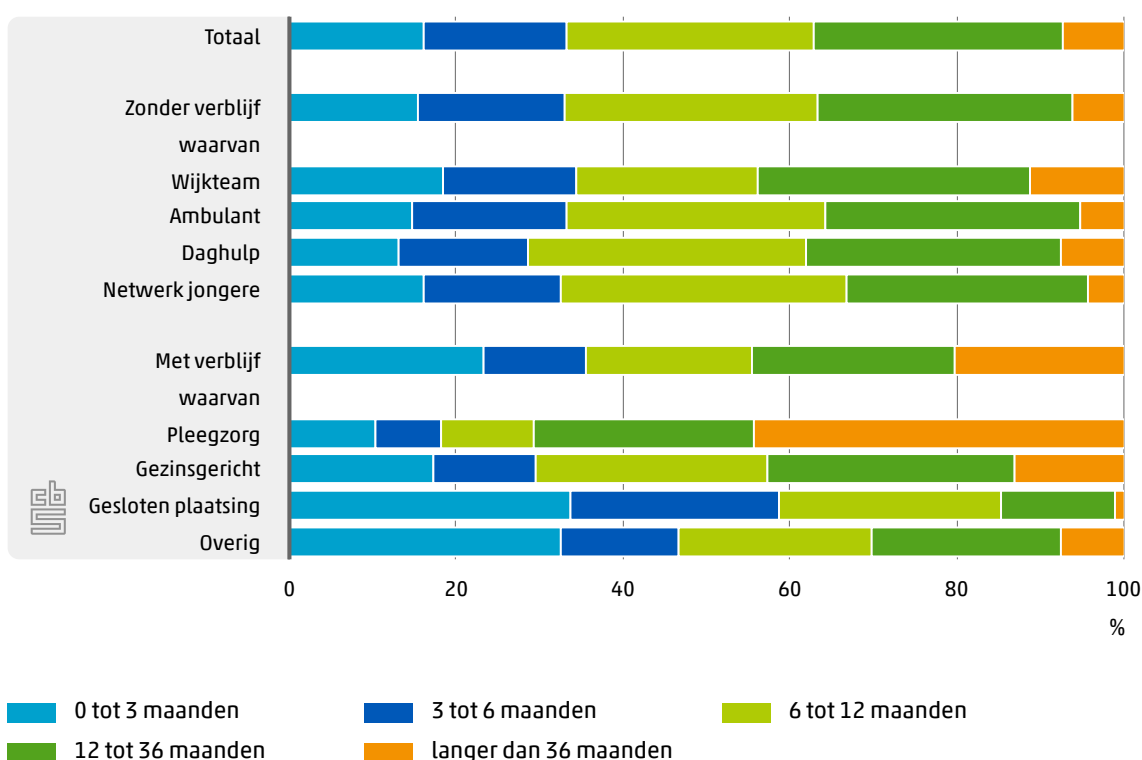

¹⁾Jeugdhulptrajecten die zijn gestart in de verslagperiode. Trajecten onder Geen verwijzer betreft vrij toegankelijke jeugdhulp.

2.3 Jeugdhulptrajecten duren meestal korter dan een jaar

Een derde van de trajecten, waarvan bekend is dat ze in 2021 zijn afgesloten, duurde korter dan zes maanden en bijna 63 procent duurde korter dan een jaar. Als gevolg van de in de inleiding genoemde methodewijziging, worden definitieve cijfers over 2021 pas vastgesteld wanneer ook de gegevens over het eerste halfjaar van 2022 beschikbaar zijn. Trajecten die in het eerste halfjaar zijn aangeleverd zonder einddatum en die ontbreken in het tweede halfjaar worden rekenkundig afgesloten in het eerste halfjaar. Van de trajecten uit het tweede halfjaar zonder einddatum kan nog niet worden vastgesteld of deze in 2021 zijn afgesloten omdat nog onbekend is of deze in de levering over het eerste halfjaar van 2022 voorkomen. Naar verwachting zullen nog enkele tienduizenden trajecten alsnog worden afgesloten. Hierdoor is besloten om bij de presentatie van de voorlopige cijfers het aantal afgesloten trajecten niet te presenteren, omdat dit aantal nog te onbetrouwbaar is. De gemiddelde duur en de reden beëindiging van trajecten waarvan nu al bekend is dat ze afgesloten zijn, wordt wel weergegeven. De verwachting is dat het beeld dat hieruit ontstaat bij de publicatie van definitieve uitkomsten niet wezenlijk zal afwijken van het beeld uit de voorlopige uitkomsten.

2.3.1 Doorlooptijd

Een in 2021 afgesloten jeugdhulptraject duurde gemiddeld 428 dagen (tabel 2.3.2). Dat is 23 dagen langer dan een gemiddeld afgesloten traject in 2020. Trajecten met de hulpvorm Gesloten plaatsing duren met gemiddeld 207 dagen in 2021 het kortst. Afgesloten pleegzorgtrajecten duurden het langst, gemiddeld 1 473 dagen. In 2020 duurde een gemiddeld pleegzorgtraject nog 427 dagen korter. Dit is het gevolg van de eerdergenoemde verlenging van de leeftijdsgrens bij pleegzorg van maximaal 18 naar 21 jaar.

De gemiddelde duur van een afgesloten pleegzorgtraject van een jongere tot 18 jaar steeg van 904 dagen in 2020 naar 1 280 in 2021. Voor jongeren van 18 jaar en ouder nam de gemiddelde duur in deze periode toe van 2 056 dagen naar 2 608 dagen.

De gemiddelde duur van jeugdhulptrajecten zonder verblijf steeg in 2021 ten opzichte van 2020 met 2 dagen. De duur van ambulante trajecten daalde met gemiddeld 10 dagen. De gemiddelde duur van wijkhulp nam juist sterk toe, met 55 dagen. Nadere analyse leert dat er grote verschillen bestaan tussen de wijkteams die deze vorm van jeugdhulp leveren.

2.3.2 Gemiddelde duur van de verleende jeugdhulp, naar hulpvorm¹⁾

		2018	2019	2020	2021*
Totaal jeugdhulp	dagen	337	360	405	428
Totaal zonder verblijf	dagen	331	356	398	400
waarvan:					
Uitgevoerd door het wijk- of buurtteam	dagen	365	368	419	474
Ambulante jeugdhulp op locatie van de aanbieder	dagen	335	365	399	389
Daghulp op locatie van de aanbieder	dagen	320	350	442	435
Jeugdhulp in het netwerk van de jeugdige	dagen	282	312	363	371
Totaal met verblijf	dagen	399	405	498	758
waarvan:					
Pleegzorg	dagen	764	853	1.046	1.473
Gezinsgericht	dagen	402	400	476	539
Gesloten plaatsing	dagen	166	185	204	207
Overig met verblijf²⁾	dagen	261	258	310	371

Bron: CBS.

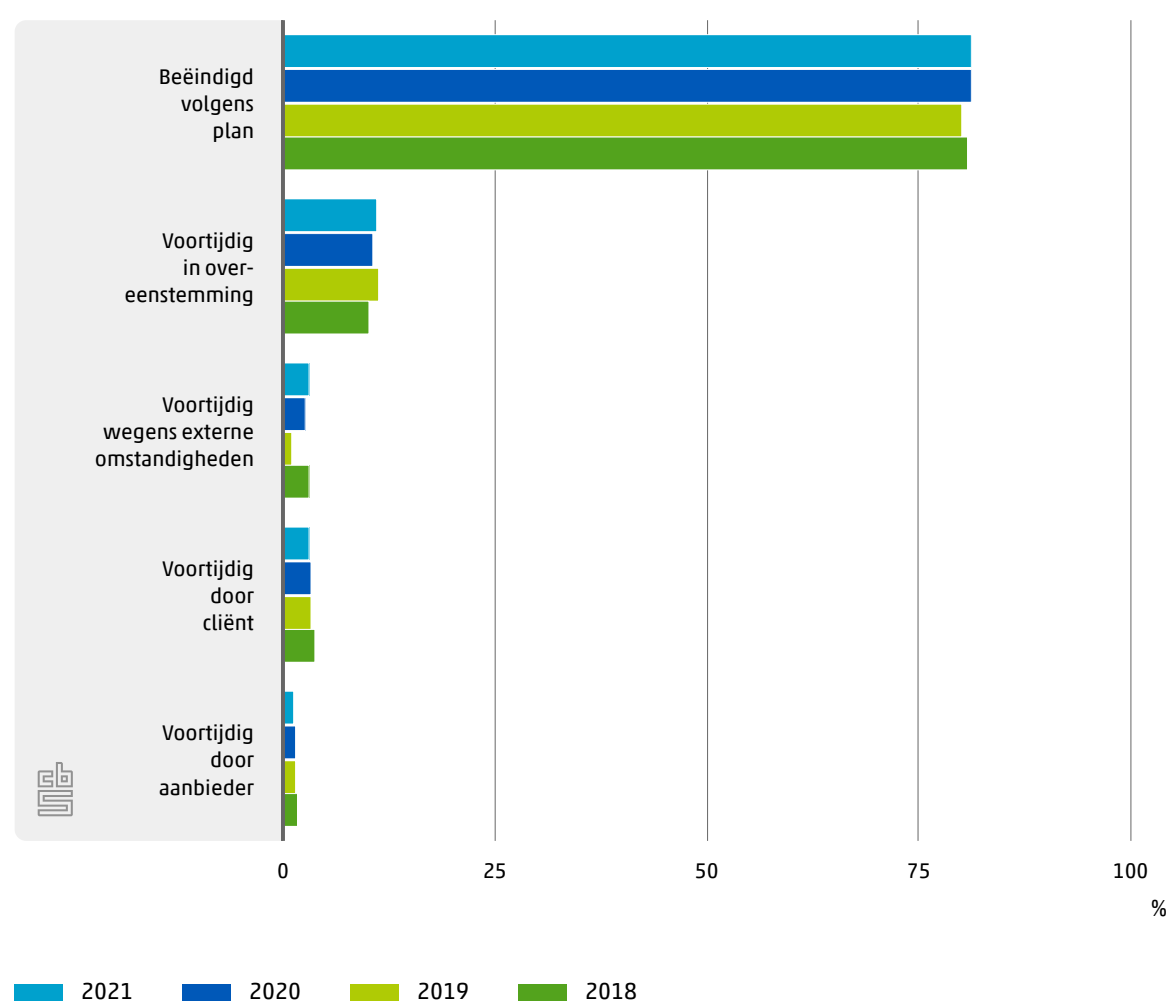
¹⁾ Jeugdhulptrajecten van personen van 0 tot en met 22 jaar, die zijn beëindigd in de verslagperiode.

²⁾ Verblijf bij een jeugdhulpaanbieder anders dan pleegzorg, gezinsgerichte jeugdhulp of gesloten plaatsing.

2.4 Jeugdhulptraject vaak volgens plan beëindigd

Van alle jeugdhulptrajecten die in 2021 met een bekende reden⁶⁾ werden afgesloten, werd ruim 81 procent beëindigd volgens plan, net als in 2020 (figuur 2.4.1). Naast beëindiging volgens plan werd 11 procent van de trajecten voortijdig afgesloten in overeenstemming tussen cliënt en aanbieder. De overige werden eenzijdig beëindiging door de jeugdige (3 procent) of door de aanbieder (1 procent) of er was sprake van externe omstandigheden (3 procent).

2.4.1 Reden beëindiging¹⁾

¹⁾ Jeugdhulptrajecten die zijn beëindigd in de verslagperiode en waarvan de reden beëindiging bekend is.

⁶⁾ Met ingang van 2021 is de categorie 'onbekend' toegevoegd bij de reden van beëindiging van jeugdhulptrajecten. Deze categorie bevat twee soorten jeugdhulptrajecten: afgesloten trajecten waarvan de reden van beëindiging ontbrak in de gegevensaanlevering aan het CBS én trajecten die het CBS zelf alsnog van een einddatum voorziet omdat ze niet terugkomen in een latere verslagperiode. Trajecten van het eerste soort kwamen vóór 2021 ook al in beperkte mate voor, maar daarbij werd de reden van beëindiging nog door het CBS geschat op basis van de verdeling van de wel bekende redenen van beëindiging. Trajecten van het tweede soort komen pas vanaf verslagjaar 2021 voor.

Auteur: Rudi Bakker

Publicatiedatum: 29-4-2022 00:00

Jeugdhulp 2021

Meer informatie over jeugdhulp kunt u vinden op de website van het CBS

[Onderzoeksbeschrijving Beleidsinformatie Jeugd](#)

[Tabellen Jeugdzorg](#)

[Voor een uitgebreide beschrijving van de methodewijzigingen en de gevolgen.](#)

[Voor een beschrijving van de ontwikkelingen Jeugdzorg 2011-2016.](#)

Privacy is een groot goed. Ook als je niks te verbergen hebt, heb je heel wat te beschermen. Het CBS is het Statistisch Bureau van Nederland dat onafhankelijk onderzoek uitvoert. Het CBS werkt bij elk onderzoek met strenge eisen om data op een veilige manier te verwerven, te verwerken en te publiceren en is transparant over de manier van werken en de methodieken.

Het CBS verzamelt gegevens van natuurlijke personen, bedrijven en instellingen. Dit is wettelijk vastgelegd in de CBS-wet en de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Identificerende persoonskenmerken worden na ontvangst direct gepseudonimiseerd. Hierdoor kan het onderzoek alleen worden uitgevoerd op gegevens met een pseudosleutel. Bij publicatie zorgt het CBS er bovendien voor dat natuurlijke personen of bedrijven niet herkenbaar of herleidbaar zijn. Ook hanteert het CBS diverse maatregelen tegen diefstal, verlies of misbruik van persoonsgegevens. Het CBS levert geen herkenbare gegevens aan derden, ook niet aan andere overheidsinstellingen. Wel kunnen sommige (wetenschappelijke) instellingen onder strenge voorwaarden toegang krijgen tot gegevens met pseudosleutel op persoons- of bedrijfsniveau. Dit noemen we microdata.

Voor meer informatie, zie onze website: www.cbs.nl/privacy.

Jeugdhulp 2021

Begrippenlijst

Jeugdhulp

Conform artikel 1.1 van de Jeugdwet is jeugdhulp:

- 1°. ondersteuning van en hulp en zorg, niet zijnde preventie, aan jongeren en hun ouders bij het verminderen, stabiliseren, behandelen en opheffen van of omgaan met de gevolgen van psychische problemen en stoornissen, psychosociale problemen, gedragsproblemen of een verstandelijke beperking van de jeugdige, of opvoedingsproblemen van ouders;
- 2°. het bevorderen van de deelname aan het maatschappelijk verkeer en van het zelfstandig functioneren van jongeren met een verstandelijke, lichamelijke of zintuiglijke beperking, een chronisch psychisch probleem of een psychosociaal probleem en die de leeftijd van achttien jaar nog niet hebben bereikt, en
- 3°. het ondersteunen bij of het overnemen van activiteiten op het gebied van de persoonlijke verzorging gericht op het opheffen van een tekort aan zelfredzaamheid bij jongeren met een verstandelijke, lichamelijke of zintuiglijke beperking of een somatische of psychiatrische aandoening of beperking, die de leeftijd van achttien jaar nog niet hebben bereikt, met dien verstande dat de leeftijdsgrens van achttien jaar niet geldt voor jeugdhulp in het kader van jeugdstrafrecht;

In de Jeugdwet zijn randvoorwaarden en kwaliteitseisen opgenomen waaraan de jeugdhulp en/of jeugdhulpaanbieders moeten voldoen, zoals dossiervorming, een plan (hulpverleningsplan, behandelplan) en bewaking en beheersing van de kwaliteit. Voor de jeugdhulp waarover aan het CBS gerapporteerd moet worden gelden al deze randvoorwaarden en eisen.

Als een jeugdhulpaanbieder een jeugdige (anonieme) adviezen of consulten biedt, ook al is dat voorafgaande aan de start van jeugdhulp, dan geldt dit niet als jeugdhulp waarover gegevens verstrekt moeten worden aan het CBS. Dit geldt tevens voor het verstrekken van folders en overige vormen van informatie

De volgende vormen van jeugdhulp worden onderscheiden:

Jeugdhulp zonder verblijf

Hulp en zorg zoals deze bedoeld en beschreven is in de Jeugdwet (2014). Het betreft hulp en zorg aan jongeren en hun ouders bij psychische, psychosociale en of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere, of opvoedingsproblemen van de ouders. De jongere verblijft thuis, in het eigen gezin. Of anders gezegd, de jongere slaapt thuis. In ieder geval formeel. Het kan zijn dat de jongere bij opa en oma slaapt of bij iemand anders, echter dit is dan niet formeel zo geregeld.

Uitgevoerd door het wijk- of buurtteam - Nagenoeg elke gemeente werkt met de inzet van wijk- of buurtteams. Soms beperken deze teams zich tot het coördineren van de hulp aan de jongere, maar veelal bieden deze teams ook zelf hulp. De jeugdhulp die door een wijk- of buurtteam wordt uitgevoerd bevindt zich vaak op de grens tussen het voorkomen van problemen (preventie) en de hulp bij problemen (jeugdhulp). In principe wordt preventie niet tot de jeugdhulp gerekend zoals het CBS daarover rapporteert. Een gemeente mag echter bij de aanlevering van gegevens aan het CBS zelf bepalen welke activiteiten zij tot de jeugdhulp rekent.

Ambulante jeugdhulp op locatie van de aanbieder - Ambulante jeugdhulp op locatie betreft ambulante hulp of groepsgesprekken op het kantoor waarbij in principe één (algemene) expertise tegelijkertijd binnen de hulpverlening wordt ingezet.

Daghulp op locatie van de aanbieder - Bij daghulp is een begeleider of hulpverlener minimaal een dagdeel in de nabije omgeving van de jongere. De hulp kan individueel plaatsvinden, maar ook in een groep. Dagbesteding en dagstructurering vallen hier ook onder. Daghulp vindt plaats op de locatie van de aanbieder. Een belangrijk kenmerk van de dagbehandeling is dat een multidisciplinair team voor de dagbehandeling wordt ingezet. Het gaat bijvoorbeeld om een combinatie van fysiotherapie, gedragstherapie en psychotherapie die tijdens de dagbehandeling wordt ingezet.

Jeugdhulp in het netwerk van de jongere - Jeugdhulp in het netwerk van de jongere vindt plaats bij de jongere thuis, op school of elders in het netwerk van de jongere. In ieder geval niet op locatie bij de aanbieder. De intensiteit kan variëren van één of enkele uren tot 24 uur per dag.

Jeugdhulp met verblijf

Hulp en zorg zoals deze bedoeld en beschreven is in de Jeugdwet (2014). Het betreft hulp en zorg aan jongeren en hun ouders bij psychische, psychosociale en of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere, of opvoedingsproblemen van de ouders. De jongere verblijft elders. Of anders gezegd, de jongere slaapt formeel niet thuis in het eigen gezin. Dit betekent dat het hier alleen om de verblijfsvormen gaat waarbij er sprake is van een overnachting. Ook verblijf in logeerhuizen, alleen tijdens weekenden of juist door de week, vallen onder jeugdhulp met verblijf.

Pleegzorg - Vorm van jeugdhulp waarbij een jongere (tijdelijk) wordt opgenomen in een pleeggezin en waarbij pleegkind, pleegouders en eigen ouders worden begeleid door een pleegzorgaanbieder.

Gezinsgericht - Alle vormen van verblijf die een gezinssituatie benaderen, maar geen pleegzorg zijn. Te denken valt aan gezinshuizen, logeerhuizen en zorgboerderijen waar overnacht wordt.

Gesloten plaatsing - De jongere verblijft bij een jeugdhulpaanbieder op basis van een machtiging gesloten jeugdzorg of op basis van een machtiging BOPZ (Wet Bijzondere Opname Psychiatrische Ziekenhuizen, t/m 2019) of machtiging Wvzgz (Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg, vanaf 2020).

Overig verblijf bij een jeugdhulpaanbieder - De jongere verblijft op de accommodatie van de jeugdhulpaanbieder, veelal in een groep met andere jongeren. In feite betreft het alle vormen van verblijf die niet onder een van de voorgaande categorieën vallen. Hieronder vallen ook begeleid wonen en kamertraining.

Herhaald beroep

Een jeugdhulptraject wordt als herhaald beroep gezien, als de desbetreffende jongere in de vijf jaar voorafgaand aan de verslagperiode jeugdhulp heeft ontvangen.

Gestart met crisis

De hulpverlening is aangevangen met het stabiliseren van een crisissituatie. Of de jeugdhulp al dan niet is aangevangen met het stabiliseren van een crisissituatie is het professionele oordeel van de jeugdhulpprofessional. Er is daarmee geen vaste definitie van crisis. Iedere professional heeft een beeld bij het onderscheid crisis-geen crisis.

Gecertificeerde instelling

Gecertificeerde instellingen zijn organisaties die, conform de Jeugdwet, maatregelen van jeugdbescherming en jeugdreclassering uitvoeren. Deze instellingen moeten in het bezit zijn van een certificaat. Daarvoor moeten zij aan een aantal eisen voldoen gericht op het borgen van de kwaliteit van de uitvoering van de jeugdbescherming en jeugdreclassering.

Jeugdbescherming

Jeugdbescherming is een maatregel die de rechter dwingend oplegt. Dat gebeurt als een gezonde en veilige ontwikkeling van een kind of jeugdige wordt bedreigd en vrijwillige hulp niet of niet voldoende helpt. Een kind of jongere wordt dan 'onder toezicht gesteld' of 'onder voogdij geplaatst'.

Jeugdreclassering

Jeugdreclassering is een combinatie van begeleiding en controle voor jongeren vanaf 12 jaar, die voor hun 18e verjaardag met de politie of leerplichtambtenaar in aanraking zijn geweest en een proces-verbaal hebben gekregen. Indien de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder de overtreding of het misdrijf is begaan daartoe aanleiding geven, bijvoorbeeld bij jongvolwassenen met een verstandelijke beperking, kan het jeugdstrafrecht eveneens worden toegepast op jongvolwassenen in de leeftijd 18 tot en met 22 jaar. De jongere krijgt op maat gesneden begeleiding van een jeugdreclasseringswerker om te voorkomen dat hij of zij opnieuw de fout ingaat. Jeugdreclassering kan worden opgelegd door de kinderrechter of de officier van Justitie. Jeugdreclassering kan ook op initiatief van de Raad voor de Kinderbescherming in het vrijwillige kader worden opgestart.

Verwijzer

De organisatie of persoon die de jongere en/of zijn/haar ouders heeft verwezen naar de jeugdhulp. Het betreft organisaties of personen die rechtstreeks jongeren en hun ouders op grond van de Jeugdwet kunnen doorverwijzen naar jeugdhulp. De Jeugdwet stelt dat tussen gemeenten en betrokkenen afspraken worden gemaakt over de voorwaarden waaronder en wijze waarop de rechtstreekse verwijzing verloopt.

Gemeentelijke toegang - De jongere is door de gemeente of een gemeentelijke organisatie aangemeld bij een jeugdhulpaanbieder. Hieronder vallen ook de verwijzingen van de politie, Veilig Thuis organisaties en het onderwijs.

Verklaring van tekens

Niets (blanco)	Een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
.	Het cijfer is onbekend, onvoldoende betrouwbaar of geheim
*	Voorlopige cijfers
**	Nader voorlopige cijfers
-	(indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	Het cijfer is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
2021-2022	2021 tot en met 2022
2021/2022	Het gemiddelde over de jaren 2021 tot en met 2022
2021/'22	Oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2021 en eindigend in 2022
2019/'20-2021/'22	Oogstjaar, enz., 2019/'20 tot en met 2021/'22

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.
Verbeterde cijfers in de staten en tabellen zijn niet als zodanig gekenmerkt.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312, 2492 JP Den Haag
www.cbs.nl

Prepress

Centraal Bureau voor de Statistiek

Ontwerp

Edenspiekermann

Inlichtingen

Tel. 088 570 70 70
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire, 2022.
Verveelvoudigen is toegestaan, mits het CBS als bron wordt vermeld.